

УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ АЛЬФРЕДА НОБЕЛЯ
КАФЕДРА ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ З ПЕДАГОГІКИ, ПСИХОЛОГІЇ ТА
СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА

на тему:

*“Психологічні чинники агресивної поведінки
підлітків”*

Виконала: здобувач 2 курсу,
групи ПС-22м
Спеціальності 053 «Психологія»
Колесниченко М.О.
Керівник: Лаврентьєва О. О.,
доктор пед. наук, професор

Дніпро
2024

АНОТАЦІЯ

Колесниченко М.О. Психологічні чинники агресивної поведінки підлітків

Робота присвячена проблемі теоретичного обґрунтування та емпіричного дослідження психологічних чинників агресивності та розробці програми корекційної роботи з метою зниження підліткової агресії.

З огляду на сучасні реалії життя українського суспільства, підтверджено актуальність дослідження проблеми підліткової агресії. Встановлено, що підлітки є найбільш соціально вразливими, морально непередготовленими й незахищеними, а вікові особливості їх інтелектуального та психофізіологічного розвитку, досить складні комунікативні особливості підлітка ускладнюють корекційну роботу щодо подолання в них агресії.

Розкрито основні прояви та проблеми підліткового віку. Визначено, що підлітки схильні до демонстрування різного роду агресивної поведінки, серед якої підозрілість, образа, вербальна агресія. Зазначено, що основними показниками агресії підлітків є емоційна нестабільність, яка може виявлятися в неконтрольованому вияві почуттів, різких реакцій на конфліктні ситуації; у стійких емоційних переживаннях, таких, як образи та підозрілість, підвищена тривожність тощо.

За результатами експериментального дослідження встановлено, що третина досліджуваних виявляють емоційну нестабільність і нестійкість, характеризуються переважно не вольовою, а емоційною регуляцією. Установлено кореляційний зв'язок між рівнем самооцінки й загальним рівнем агресивності й ворожості підлітків. При цьому не виявлено суттєвих змістових відмінностей між показниками досліджуваних параметрів у підлітків чоловічої та жіночої статі. Також була визначена наявність взаємозв'язків між показниками індексів ворожості й агресивності та нейротизму серед підлітків.

За результатами дослідження розроблено та апробовано групову корекційну програму, спрямовану на зниження рівня агресивної поведінки серед підлітків, та підтверджено її ефективність.

Матеріали дослідження можуть бути корисні практичним психологам закладів освіти, батькам підлітків, педагогічним працівникам.

Ключові слова: підлітки, агресивна поведінка, агресія, самооцінка, тривожність, психологічні чинники, психокорекційна програма

SUMMARY

Kolesnichenko M. Psychological Factors of Aggressive Behaviour in Adolescents.

The study is devoted to the problem of theoretical substantiation and empirical research of psychological factors of aggressiveness and the development of a correctional work program aimed at reducing adolescent aggression.

Considering the modern realities of life in Ukrainian society, the relevance of studying the problem of adolescent aggression has been confirmed. It has been established that adolescents are the most socially vulnerable, morally unprepared and unprotected, and the age-specific features of their intellectual and psychophysiological development, the rather complex communicative features of adolescents complicate corrective work to overcome their aggression.

The main manifestations and problems of adolescence are revealed. It has been determined that adolescents are prone to demonstrating various types of aggressive behaviour including suspicion, resentment, and verbal aggression. It has been noted that the main indicators of adolescent aggression are emotional instability, which can be manifested in uncontrolled expression of feelings, and sharp reactions to conflict situations; it is perceived in persistent emotional experiences such as resentment and suspicion, increased anxiety, etc.

According to the results of the experimental study, it was established that a third of the respondents showed emotional imbalance and instability, they are characterised mainly by emotional regulation rather than volitional that do. A correlation between the level of self-esteem and the general level of adolescents' aggressiveness and hostility has been established. At the same time, no significant substantive differences among the indicators of the studied parameters in male and female adolescents were found. The presence of interrelationships between indices of hostility aggressiveness and neuroticism among adolescents has been also determined.

Based on the results of the study, a group correctional program aimed at reducing the level of aggressive behaviour among teenagers was worked up and tested, and its effectiveness was confirmed.

Research materials can be useful to practical psychologists of educational institutions, parents of teenagers, and pedagogical staff.

Keywords: adolescents, aggressive behaviour, aggression, self-esteem, anxiety, psychological factors, psychological and corrective program

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ФЕНОМЕНУ АГРЕСІЇ ТА ПСИХОЛОГІЧНИХ ЧИННИКІВ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ	7
1.1 Теоретичні уявлення про феномен агресії та агресивної поведінки.....	7
1.2. Особливості психічного й та вікового розвитку дітей підліткового віку	12
1.3. Агресія та психологічні чинники розвитку агресивної поведінки в підлітків	18
Висновки до першого розділу	28
РОЗДІЛ 2. ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ У ДІТЕЙ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ	29
2.1 Цілі, задачі та організація емпіричного дослідження.....	29
2.2. Результати емпіричного дослідження	34
2.3. Аналіз та інтерпретація результатів емпіричного дослідження	43
2.4 Програма корекційної роботи з підлітками, які мають агресивну поведінку	45
Висновки до другого розділу	52
ВИСНОВКИ.....	56
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	59
ДОДАТКИ.....	64